Vilket lands lag gäller?

Belgien

1 Rättskällor

1.1 Autonoma nationella regler

De bindande rättskällorna i Belgiens inhemska rätt är lagstiftningen, de allmänna rättsprinciperna och sedvanerätten. Lagstiftning ska antas av en offentlig myndighet. De allmänna rättsprinciperna är rättsligt bindande eftersom samhället är övertygat om deras rättsliga värde. Sedvanerätten består av oskrivet bruk och allmänt godtagen praxis.

I Belgien måste inte domstolarna följa prejudikat: rättspraxis och rättsdoktrinen är av stor betydelse men är inte bindande. Domstolsavgöranden är endast bindande för målets parter och är inte bindande för andra domare som meddelar utslag i liknande mål. Med undantag av författningsdomstolen (*Cour constitutionnelle/Grondwettelijk Hof*) kan ingen domstol kräva att andra domstolar ska följa dess prejudikat. Till och med en dom i kassationsdomstolen (*Cour de cassation/Hof van Cassatie*), som kan upphäva en dom i en lägre domstol och återförvisa målet, är inte bindande för den domstol som handlägger målet på nytt. Endast om kassationsdomstolen meddelar en dom för andra gången i samma mål blir innehållet i domen bindande för den domstol som anmodas att meddela en slutlig dom.

1.2 Multilaterala konventioner

Observera att belgiska utrikesministeriet har en databas med en översikt över bilaterala och multilaterala konventioner som har undertecknats sedan 1987:
https://diplomatie.belgium.be/fr/traites
https://diplomatie.belgium.be/fr/traites
https://diplomatie.belgium.be/fr/traites
https://diplomatie.belgium.be/fr/traites

Texten i flera gällande konventioner i Belgien offentliggörs i det belgiska officiella kungörelseorganet (*Moniteur belge/Belgisch Staatsblad*), som finns på webben sedan 1997:
https://justice.belgium.be

Dessutom finns texten till många konventioner, även de som ingicks före 1987, på samma webbplats under rubriken *Législation consolidée/Geconsolideerde Wetgeving* (som innehöll 2 800 poster den 1 augusti 2004).

Belgien är i princip en suverän stat med överordnad myndighet över dem som omfattas av dess domstolars behörighet. Mot bakgrund av samhällets ökande internationalisering är dock Belgien i allt högre grad bundet av bestämmelser som fastställs av överstatliga och internationella organisationer och institutioner. Särskilt Europeiska unionen (EU), Förenta nationerna (FN), Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) och Europarådet har präglat belgisk rätt genom antagandet av fördrag och förordningar (som inte behöver vara direkt tillämpliga) och genom införandet av direktiv och rättsliga harmoniseringsprocesser för att medlemsstaterna i dessa organisationer ska anpassa sina inhemska rättssystem till varandra.

De konventioner om de mänskliga rättigheterna som är direkt tillämpliga i Belgien är Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och den europeiska sociala stadgan, som båda antogs av Europarådet. Motsvarande texter på FN-nivå är konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter respektive den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Som överstatlig organisation har Europeiska unionen (EU) ett betydande inflytande på sina medlemsstater, däribland Belgien. EU:s huvudsakliga rättsliga instrument är förordningar, som är direkt tillämpliga, och direktiv, som måste införlivas av medlemsstaterna själva.

Talrika institutioner och organisationer deltar aktivt i utvecklingen av olika rättsområden, t.ex. internationell privaträtt, internationell straffrätt och internationell handelsrätt och ekonomisk rätt. För att bara nämna några: FN, Uncitral, Haagkonferensen för internationell privaträtt, Unidroit, Europarådet, EU och EG, Internationella civilståndskommissionen, Internationella sjöfartsorganisationen (IMO), Iata (internationell lufttransport), Beneluxunionen med flera.

1.3 Viktiga bilaterala konventioner

Både de federala myndigheterna och myndigheterna i Belgiens regioner får ingå bilaterala konventioner med andra länder eller regioner i världen, beroende på om innehållet omfattas av deras egna befogenheter. De flesta av dessa konventioner ingås med grannländer eller länder med vilka Belgien har nära eller viktiga handelsförbindelser.

2 Tillämpning av lagvalsreglerna

Lagen av den 16 juli 2004 om kodex för internationell privaträtt (*Code de doit international privé*, nedan kallad *kodexen*) offentliggjordes i det officiella kungörelseorganet den 27 juli 2004 (https://justice.belgium.be). Den är tillgänglig via följande webblänk: ”Législation consolidée/Geconsolideerde Wetgeving”.

I detta faktablad förklaras situationen enligt kodexen. Bestämmelserna i kodexen, som rör både internationell behörighet och verkan av utländska domstolsavgöranden och officiella handlingar, är tillämpliga på talan som väcks efter att lagen trädde i kraft och domstolsavgöranden och officiella handlingar som meddelas efter ikraftträdandet. Äldre mål som inte omfattas av kodexens övergångsbestämmelser omfattas av ett brett spektrum av lagstiftning och en omfattande rättspraxis och rättsdoktrin. Följande webbplatser kan vara användbara:

– https://www.law.kuleuven.be/ipr/en
– https://www.ipr.be/fr
– https://www.dipr.be/fr

Kodexen är endast tillämplig i den mån målet inte omfattas av internationella konventioner, EU-rätten eller särskild lagstiftning.

2.1 Tillämpning av lagvalsreglerna ex officio

Belgiska domare tillämpar inte endast belgisk rätt. De måste ofta meddela avgöranden på grundval av utländsk rätt.

Enligt belgisk internationell privaträtt ska utländsk rätt tillämpas på grundval av den godtagna tolkningen i det främmande landet. Om domstolen inte kan avgöra vad den utländska lagen i sig har för innehåll, kan den begära hjälp av parterna. Om det är uppenbart omöjligt för domstolen att i rimlig tid avgöra vad den utländska lagen har för innehåll måste den tillämpa belgisk rätt (artikel 15 i kodexen).

2.2 Renvoi (återförvisning och vidareförvisning)

Sedan kodexen antogs är renvoi inte längre allmänt godtaget (artikel 16 i kodexen). Kodexen innehåller dock ett undantag för den lag som är tillämplig för juridiska personer (artikel 110 i kodexen) och en möjlig renvoi till belgisk rätt om fysiska personers rättshandlingsförmåga (se nedan).

2.3 Ändring i anknytning

Anknytningen kan variera över tid (t.ex. enligt nationalitet) eller rum (t.ex. enligt hemvist).

I kodexen för görs ett försök att reglera de vanligaste situationer då det föreligger en ändring i anknytning.

När det exempelvis gäller rättsverkningarna av äktenskap är den första anknytningen enligt kodexen makarnas hemvist vid den tidpunkt då rättsverkningarna åberopas (artikel 48 i kodexen).

När det gäller förhållandet föräldrar–barn anges det i kodexen att tillämplig lag är lagen i det land där den person vars faderskap eller moderskap är omtvistat var medborgare vid tidpunkten för barnets födelse (artikel 62 i kodexen).

Sakrätt i fast egendom omfattas av lagen i den stat där egendomen är belägen vid den tidpunkt rätten åberopas. I kodexen anges dock att förvärvet och förlusten av sådana rättigheter omfattas av lagen i den stat där egendomen är belägen vid tidpunkten för de handlingar eller sakförhållanden som förvärvet eller förlusten av rätten (artikel 87 i kodexen) bygger på.

2.4 Undantag (ordre public och internationellt tvingande regler)

De vanliga lagvalsreglerna gäller inte i en rad fall som anges i kodexen.

1. Undantagsvis är den rätt som anges i kodexen inte tillämplig när det med hänsyn till alla omständigheter är uppenbart att situationen endast har en mycket svag koppling till Belgien och har en mycket stark koppling till en annan stat. I sådana fall gäller rätten i den andra staten (artikel 19 i kodexen).

2. De internationellt tvingande eller offentligrättsliga reglerna i belgisk rätt för en internationell situation är fortfarande tillämpliga, oavsett vilken rätt som anges i lagvalsreglerna (artikel 20 i kodexen).

3. Det finns ett undantag för internationell ordre public som gör det möjligt att inte tillämpa vissa aspekter av en utländsk rätt om deras verkan skulle vara oacceptabel i det belgiska rättssystemet (artikel 21 i kodexen).

2.5 Utredning om innehållet i utländsk rätt

Den belgiska domstolen kan kräva att parterna fastställer innehållet i och tillämpningsområdet för den utländska rätten. Domstolen kan även tillämpa den europeiska konventionen angående upplysningar om innehållet i utländsk rätt, som undertecknades i London den 7 juni 1968. Om det krävs officiella bevis ombeds parten att inge en förklaring som kallas *certificat de coutume*, i vilken vederbörlig utländsk myndighet lämnar officiellt bevis på de bestämmelser som är eller var tillämpliga i landet.

3 Lagvalsregler

När den belgiska domstolen är behörig enligt de nämnda bestämmelserna måste den ändå överväga vilken lag den ska tillämpa i tvisten. Den avgör denna fråga i enlighet med belgisk internationell privaträtt. Beroende på tvistefrågan finns det olika moment som kan anknyta målet till ett visst rättssystem. I kodexen, som är strukturerad utifrån ämne, anges tillämplig anknytning enligt ämnesområde. Vissa av dessa områden tas upp nedan.

3.1 Avtalsförpliktelser och rättsakter

Detta område omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, känd som Rom I-förordningen. Genom kodexen utvidgas tillämpningen av den gamla Romkonventionen från 1980 till de avtalsfrågor som var uteslutna från dess tillämpningsområde. Kodexen ska snart anpassas för att ta hänsyn till den situation som har uppstått genom att den gamla Romkonventionen har ersatts av Rom I-förordningen.

Vissa frågor som är uteslutna från förordningens tillämpningsområde omfattas dock av särskilda bestämmelser, antingen

– enligt internationella konventioner (särskilt Genèvekonventionen av den 7 juni 1930 för lösande av vissa lagkonflikter på växelrättens område och Genèvekonventionen av den 19 mars 1931 för lösande av vissa lagkonflikter på checkrättens område), eller

– enligt särskilda bestämmelser i kodexen (särskilt artikel 124 om truster och artikel 111 om partnerskapsavtal).

Slutligen bör det noteras att vissa internationella konventioner fortsätter att vara tillämpliga i enlighet med artikel 25 i förordningen, nämligen

– Budapestkonventionen av den 21 juni 2001 om avtal för varutransporter på de inre vattenvägarna,

– den internationella konventionen om bärgning, London, den 28 april 1989,

– de internationella konventionerna rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om assistans och bärgning, som undertecknades i Bryssel den 23 september 1910, och det bifogade protokollet om undertecknande.

3.2 Utomobligatoriska förpliktelser

Detta område omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser, känd som Rom IIförordningen. Genom kodexen utvidgas tillämpningen till frågor som är uteslutna från dess tillämpningsområde.

Vissa frågor som inte omfattas av förordningen omfattas dock av särskilda bestämmelser. Förpliktelser som har sin grund i ärekränkning eller i kränkning av privatlivet eller personlighetsskyddet omfattas exempelvis av rätten i den stat där händelsen inträffade eller skadan uppkom eller hotade att uppkomma, enligt sökandens val, såvida inte den ansvariga personen fastställer att han eller hon inte på förhand kunde ha vetat att skadan skulle uppkomma i den staten (se artikel 99 i kodexen).

Det bör noteras att vissa internationella konventioner fortsätter att vara tillämpliga i enlighet med artikel 28 i förordningen, nämligen

– Haagkonventionen av den 4 maj 1971 om tillämplig lag för trafikolyckor,

– den internationella konventionen om fastställande av vissa gemensamma bestämmelser med avseende på domstols behörighet på privaträttens område i fråga om fartygs sammanstötning, den internationella konventionen om fastställande av vissa gemensamma bestämmelser med avseende på domstols behörighet på straffrättens område i fråga om fartygs sammanstötning och andra navigeringsincidenter samt den internationella konventionen om kvarstad och liknande säkerhetsåtgärder (arrest) i havsgående fartyg, som alla undertecknades i Bryssel den 10 maj 1952,

– den internationella konventionen om bärgning, London, den 28 maj 1989,

– konventionen om meddelande av europeiska patent, München, den 5 oktober 1973,

– den internationella konventionen rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om kvarstad å luftfartyg av den 29 maj 1933,

– de internationella konventionerna rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om assistans och bärgning, som undertecknades i Bryssel den 23 september 1910, och det bifogade protokollet om undertecknande.

3.3 Personalstatut

Om inte annat föreskrivs i kodexen är tillämplig lag i tvister som rör personalstatut lagen i den stat som personen är medborgare i. Samma regel reglerar byte av kön (artikel 35 ter i kodexen).

När det gäller fysiska personers rättshandlingsförmåga omfattar kodexen en bestämmelse om begränsad renvoi: frågan regleras av belgisk rätt om den utländska rätten kräver tillämpning av belgisk rätt (artikel 34 i kodexen).

I enlighet med den allmänna principen är tillämplig lag för fastställande av efternamn och förnamn lagen i den stat som personen är medborgare i (artikel 37.1 i kodexen), eller, om de är medborgare i flera länder, lagen i ett av de länder som de är medborgare i (artikel 37.2 i kodexen).

3.4 Fastställande av förhållandet mellan föräldrar och barn, inklusive adoption

3.4.1 Fastställande av förhållandet mellan föräldrar och barn

Som allmän regel för fastställandet av tillämplig lag anges det i artikel 62.1 första stycket i kodexen att fastställelsen och bestridandet av en persons föräldraskap omfattas av lagen i den stat som personen är medborgare i vid tidpunkten för barnets födelse eller, om fastställelsen av föräldraskapet är resultatet av en frivillig handling, vid tidpunkten för denna handling.
När den anvisade lagen inte kräver barnets samtycke vid frivilligt fastställande av föräldraskap avgörs kraven och villkoren för ett sådant samtycke och hur det kommer till uttryck av lagen i den stat där barnet hade hemvist vid tidpunkten för samtycket (artikel 62.1 andra stycket i kodexen).

3.4.2 Adoption

Villkoren för fastställandet av en adoption regleras av adoptantens nationella rätt eller adoptanternas gemensamma nationella rätt. Om adoptanterna inte har samma nationalitet regleras villkoren av lagen i deras hemvist eller, i annat fall, av belgisk rätt (artikel 67 i kodexen).
Tillämplig lag för de olika medgivanden som krävs är lagen i den stat där adoptivbarnet har sin hemvist. Om denna lag inte kräver adoptivbarnets, eller upphovspersonernas eller det juridiska ombudets samtycke eller inte tillåter adoption regleras ett sådant samtycke av belgisk rätt (artiklarna 67 och 68 i kodexen).

3.5 Äktenskap, ogifta/sammanboende par, partnerskap, äktenskapsskillnad, separation, underhållsskyldighet

3.5.1 Äktenskap

När det gäller tillämplig lag för äktenskap görs det i kodexen en skillnad mellan
1. äktenskapslöftet: lagen i den stat där de framtida makarna har sin hemvist är tillämplig eller, i annat fall, lagen i den stat som de båda framtida makarna är medborgare i eller, i annat fall, belgisk rätt (artikel 45 i kodexen),
2. äktenskapets ingående: varje makes nationella rätt är tillämplig, med möjligt undantag för samkönade äktenskap, då en bestämmelse i en utländsk rätt som förbjuder sådant äktenskap inte beaktas om en av makarna är medborgare eller har sin hemvist i en stat vars rätt tillåter sådant äktenskap (artikel 46 i kodexen),
3. formaliteter: lagen i den stat där vigseln äger rum är tillämplig (artikel 47 i kodexen),
4. äktenskapets rättsverkningar: lagen i den stat där de framtida makarna har sin hemvist är tillämplig eller, i annat fall, lagen i den stat som de båda framtida makarna är medborgare i eller, i annat fall, belgisk rätt (artikel 48 i kodexen).

3.5.2 Ogifta/sammanboende par samt partnerskap

När det gäller partnerskap eller andra former av sammanboende som ska registreras skiljer man i belgisk rätt mellan förhållanden mellan sammanboende par som skapar ett band som motsvarar äktenskap, och förhållanden som inte skapar ett band som motsvarar äktenskap.
Tillämplig lag för det förstnämnda är lagen för äktenskap (se ovan), medan tillämplig lag för samboförhållanden som inte skapar ett band som motsvarar äktenskap är lagen i den stat där samboförhållandet registrerades för första gången.
Det finns inga särskilda bestämmelser för oregistrerade samboförhållanden.

3.5.3 Äktenskapsskillnad och separation

Vad gäller äktenskapsskillnad och situationer där makar lever faktiskt åtskilda är bestämmelserna i rådets förordning (EU) av den 20 december 2010 om genomförande av ett fördjupat samarbete om tillämplig lag för äktenskapsskillnad och hemskillnad, känd som Rom III-förordningen, allmänt tillämpliga.
Makarnas lagval måste anges senast första gången de uppträder inför den domstol som ansökan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad har ingetts till.

3.5.4 Underhållsskyldighet

I artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet hänvisas det till Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet. I regel är tillämplig lag lagen i den stat där mottagaren har sin hemvist. Det finns dock särskilda bestämmelser för förhållandet mellan barn och föräldrar, för personer yngre än 21 år i deras förhållande till andra personer än deras föräldrar, för förhållandet mellan makar och tidigare makar och för förhållandet mellan personer vars äktenskap har annullerats. Protokollet innehåller även en bestämmelse som tillåter parterna att ange tillämplig lag.
Haagkonventionen av den 24 oktober 1956 om tillämplig lag för underhåll till barn är ska dessutom tillämpas i förbindelserna mellan Belgien och en stat som är part i 1956 års Haagkonvention men som ännu inte har ratificerat ovannämnda Haagprotokoll av den 23 november 2007.

3.6 Makars förmögenhetsförhållanden

Makarna får själva välja vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Alternativen är begränsade till antingen lagen i den stat där makarna hade sin första hemvist efter vigseln, eller den ena makens nationella rätt (artikel 49 i kodexen).
Om tillämplig lag inte har valts regleras förmögenhetsförhållandena av lagen i den stat där makarna hade sin första hemvist efter vigseln. Om deras hemvist inte var i samma stat är tillämplig lag lagen i den stat som båda makarna var medborgare i vid tidpunkten för vigseln. I alla övriga fall är tillämplig lag lagen i den stat där vigseln ägde rum (artikel 51 i kodexen).

3.7 Arv och testamente

Detta område omfattas av förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

3.8 Sakrätt

Den ort där egendomen är belägen avgör också tillämplig lag (artikel 87 i kodexen).

3.9 Insolvens

Insolvens omfattas av förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden. Grundprincipen i förordningen är att det finns ett enda allmängiltigt huvudinsolvensförfarande, möjligen följt av territoriella sekundärförfaranden.

Senaste uppdatering: 17/12/2020

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.